

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքն արդիւնաւոր չէ, ամբողջ լրջանի (905 հոկտ. — 906 օգոստ.) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կան-
գործի է նաև բաժնորդագրութիւնը քանի ամսի համար որ ուզուի,
1 ֆր. ամսականը 2 ֆր. հաշուելով 1906 օգոստոս ամսէն աւելին
կըլլաւ պայմանով.
Բաժակ և ծրարագէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKA-
S, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԻԱ ՏԱՐԻ

Թիի 30

1906 ՅՈՒՆԻՍ 25 ԴԷ.
(Հ. Տ. Յունիս 12)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Երբ որ թիւեր, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կը մ-
ասար միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պար-
տաւոր չէ վերագրածունէ չհրատարակուած ձեռագիրները:
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Դանուցման 1 միլիգրամը 1 սանդղակարժէ. 1 գիրքը 2 սանդղակ:
Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la
Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գրեթէ քուսարկութեան իրաւունքը
ստատոսեայց եկեղեցիին մէջ՝ Ամենայն
կարողիկոսի կոնցալովը հաստատ-
— Հայեր ի Ռուսիա. — Հայեր ի Թիւր-
— Տեղական. — Հայ-թիւրքական հա-
տոյցը Թիւրքիայի մէջ. — Նոր հրատա-
րութիւններ. — Վրիպակ. — Ռուս գրա-
տիւնը վերահաստատուած. — Ռու-
— Թիւրքական լուրեր. — Կրեւտէ. —
սկաւտան. — Արտաւանմանի լուրեր.
Խաչիքի աղջկանց համալգային վար-
ան. — Ծանուցումներ:

ՅԱՐԼԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՐԵՈՒԳԱԼԵԱՆ
ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱ-
ԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց
այս ազգերի վրայ վերահակադրական
եղբայրական ամփոփ և հետա-
բարար շեղեկութիւններ կը պա-
նայէ. Թիւրքահայաստանի մէջ բը-
րոյց ալ և ալ ազգերէ բնակիչներ/
ին բարդատական մէկ ցուցակ/
կցուած է տեղաւորին (Կրիշ) Գի-
սանթիմ) 50 սանթիմ:

ՄԱՐՏԵՆԻԱԻ ՅՈՒՆԻՍԱՐ (Արմենիայի
հայերէն թիւերը այժմ բոլոր
պարտաւոր և միեւնոյն ժամանակ
նոր հետքերով թիւերն աւարկ-
ուած իրենցով, աղ-չոյսի էջ
նշագրեանի գրած առաջնորդ-
ուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփ
են Յուլիանի մէջ որ ու 7 մալ
բոյվ 124 երեսներէ կը բաղկանայ)

Թիւեր 1 ֆր. 40 սանթիմ
Թիւ (Պալարիայի մէջ Թիւրքեր
այս ազգութիւններէն մի փոք-
ր քանակ կը ներկայացունեն և ցոյ-
նայէ Թիւրքներն ինչպիսի մի-
նայի բնած են իրենց վրէժ լու-
համար) (15 սանթիմ), 20 սանթիմ
Թիւ ՅԱՐԼԻՈՒԹՈՒՆ (Յունաստանի մի-
նայի արած բարբարոսութիւն-
նայի մի փոքրիկ պատկեր կը ներկա-
նայեն և ցոյց կուտայ թէ Յունի-
նայի միջոցներէ դիմած են իրեն-
նայի լուծելու համար) (15 սանթիմ
20 սանթիմ)

ԵՐ
ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ
(ՀԱՐԱՐԻԱ ՍԹՈՐԱՆՈՎ)

ՅԱՐԱՆԵՐԵՆԷ ԹԱՐԳԱՆԵՆ

ԲԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
1894

1 ֆրանկ և 40 սանթիմ
Ծրարագէտք համար մեծ քանակու-
մբ առնողներին 25 % զեղչ կը
գարականանի Հայերին համար
(նայէ Ե)

ԿԻՆԵՐԻ

ԲՈՒԼԵՐԻՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱԿՈՒՆԲԵՐ
ՀԱՅ ԼՍԱՆԵՆԱՅՑ ԵՎԵԼՆԵՅԻՆ ՄԷՋ
ԱՄԵՆԱՅՑ, ՀԱՅՈՅ ԿԼԻՂԻԿՈՍԻ
ԿՈՆԳՐԱՆՈՎԸ ՀԱՅՍՏԱՆՈՒԱՅ

Մեր ընթերցողներին յայտնի է որ
Վեհ. Կաթողիկոսը մայիս 10ի (Հ. Տ.)
իր կոնգրակէ յետոյ, որով ուստիա-
բնակ Հայ ժողովրդին վերադարձու-
ցած էր իր եկեղեցական պաշտօնեայ-
ներ ընտրելու իրաւունքը, յունիս 7/
20ի կոնգրակով ալ հրամայած էր կեդ-
րոնաժողովին համար պատգամաւոր-
ներ ընտրելու գործողութիւններին
ձեռնարկել, Որովհետեւ այդ կոնգրա-
կի մէջ գրուած էր թէ 21 տարեկանէն
սկսած ամէն Հայ որ Հայաստանեայց
եկեղեցիին ծախ է Ռուսիայի մէջ, քը-
ւէ տալու իրաւունք ունի, խնդիր
ծաղած էր մասնին մէջ թէ 21 տա-
րին լրացուցած Հայուհիներն ալ
իրաւունք ունին ընտրական գործո-
ղութիւններին մասնակցելու, Այս և
մի երկու ալ հարցերի բուարարու-
թիւն տալու համար, Վեհ. Կաթողի-
կոսը յունիս 30/12 յուլիսին մի նոր
կոնգրակ եւս հանած է որի առաջին
հրահանգը հետեւեալն է.

«1. Հրահանգ. — Կոնգրակի (7 յու-
նիս, թ. 693) 5րդ յօդուածում առ-
ուած է. «Պատուիրակների . . . . .
ընտրութիւնը կատարելու են ծխա-
կան ժողովները, որոնց մասնակցելու
իրաւունք ունին, ընտրելու և ընտ-
րուելու իրաւունքով, նոյն եկեղեցու
(կամ ազգութեան) 21 տարին լրա-
ցրած բոլոր ծխականները»: Արդ-
հարց է յարուցուած, թէ արդեօք
ընտրելու և ընտրուելու իրաւունք
ունին նաեւ կանայք, աշխարհավար
և կուսակրօն հոգեւորականութիւնը:

«Մեր տուած կոնգրակների ընդ-
հանուր ոգուց ակներեւ է, որ եկե-
ղեցու բոլոր չափահա. անդամները,
առանց խտրութեան սեռի և դասա-
կարգի, օգտուելու են ընտրելու և
ընտրուելու հաւասար իրաւունքով.
ուստի և՛ թէ կանայք և թէ հոգեւ-
րականութիւնը, հաւասար աշխարհիկ
այդ մարդկանց, ունին ընտրական (թէ
ընտրելու և թէ ընտրուելու) իրա-
ւունք: Ծխական հոգեւորականու-
թիւնը ընտրութիւններին մասնակ-
ցում է՝ իւրաքանչիւրը իւր ծխական
եկեղեցում. իսկ կուսակրօն հոգեւ-

րականութիւնը (ի թիւս որոց և հա-
ւատաւոր կանայք) իւրեանց ընտրու-
թեան տեղի կամ պաշտօնավայրի մե-
ծաւոր ծխական եկեղեցիներէ մէ-
կում»:

Վեհափառի այս կոնգրակը բոլորովին
նոր բան մը չէ որ կը մտցունէ մեր եկե-
ղեցիի մէջ. այն «գին» որ կար արդէ՛
մեր եկեղեցիի մէջ և որ ստրկական ու
բռնապետական դարերի պահանջու-
մի ծանրութեան տակ ճնշուած կը
մնար, արդի Հայրապետը իր ազա-
տամտութեամբ ու հեռատեսութեամբ
հարկ համարած է երեւան հանել ու
գործադրութեան բերել, Մեր հին
պատմութեան մէջ պակաս չեն վան-
քերի և ալ բարեպաշտական հաստա-
տութիւնների մատակարարութեան
կառավարի հանդիսացած կիներ,
նոյն իսկ դաւանաբանական վիճաբա-
նութիւնների մասնակցած և գործօն
գիրք բռնած կիներ, վերջերս վրա-
ցի գիտնական Մառին Անիի մէջ կա-
տարած պեղումները ցոյց չեն տը-
ւած Հայուհիների մասնակցութիւնը և
իրաւունքներն վայելելը նոյն իսկ քա-
ղաքական կեանքի մէջ, Ասկէ 35
տարիի չափ առաջ փոքր Հայքի եւ-
րոպիա (Թօքատ) քաղաքը գտնուած
միջոցի տեսած եմ որ անոր թեմի
եղով Պիղեոի Ս. Յովհան Ոսկեբե-
րան վանքի վանահայրը Եւրոպիայի ա-
մենէն անուանի և պատուաւոր գեր-
դաստաններէ մէկին պատկանող կին
մ'էր, Տիկին Մարիցա Գատեմեան
(ծնեալ Աւանեան), և ատոր վանահայ-
րութեան օրովն էր որ այդ վանք թէ՛
նիւթապէս և թէ՛ կանոնաւորութեան
տեսակետով իր ամենափայլուն վիճա-
կըն ունեցած է, Հոն գտնուող եկեղե-
ցականները հանգիստ ապրելէ և մօ-
տակալ գիւղացիներին ալ մշտական
աշխատանք և ապրուստ հայթայթ-
ւելէ զատ, Տիկին վանահայրը յաջո-
ղած էր վանքի հասոյթներէն նշանա-
կելի մաս մ'ալ յատկացունել կրթա-
կան գործին, նպաստելով քաղաքի
վարժարանին, ինչ որ կը կարծենք
թէ դադրած է անոր հրաժարէն յե-
տոյ:

Ոչ միայն մեր ազգային եկեղեցիի,
այլ և նոյն իսկ Ա. դարի քրիստոնէա-
կան եկեղեցիին մէջ կիներն ալ այդ
մարդերին հետ մէկտեղ կը մասնակ-
ցէին եկեղեցիի մատակարարութեան,
հոգաբարձութեան և նոյն իսկ հա-

ւատքի և զաղափարի տարածման
գործերին, Թէեւ կը թուի թէ եկե-
ղեցիի ամպիոններէն երեւ քարոզչու-
թիւն ընելն իրենց պատշաճ տեսնու-
ած չէր, այն ժամանակի պահանջ-
ներին համեմատ: Պողոս առաքեալ
Հոփմեացիներին զրկած թղթին մէջ
(Ժ. 2. 1) կը գրէ. «Թանձ առնեմ ձեզ
զփրէ զքոյր մեր, որ է աղաւաւոր
եկեղեցւոյն կիները» (Այս տեղ
«աղաւաւոր» բառը սարկաւագ և
թեան պէս պաշտօն մը կը ներկայ-
ցունէ: «Դորժ Ռաքեւոյ» էն յայտնի
է որ կիներ ալ քաղաքէ քաղաք
առաքելներին հետ մէկտեղ կը շրջե-
լին և կը գործակցէին: Պողոս կո-
րնթացւոց գրած Ա. թղթին մէջ
(Թ. 5)՝ ինչ ինչ հարցերի պատասխա-
նելով կըսէ ի միջի այլոց. «Մի՛ թէ՛ ոչ
ունիցիմք իշխանութիւն զքոյր կա-
նայս շրջեցուցանել ընդ մեզ, որպէս
այլ առաքելքն և եղբարքն Տեառն
և կեփաս» (Ուրեմն ընդհանուր սո-
վորութիւն է եղեր կիներին գործակ-
ցութիւնը առաքելներին հետ) Նոյն
իսկ Յիսուսի հետ մէկտեղ կիներ քա-
ղաքէ քաղաք և գիւղէ գիւղ կերթա-
լին կը շրջէին երբ նա կը քարո-
զէր ու կուստարանէր (Դուկաս Բ.
1, 2, 3. Մարկոս Ժ. 40, 41. Մատ-
թէոս Ի. 55, 56 եւայլն) և այդպէս
կաշխատակցէին ու ձայն կուենային
նոյն իսկ եկեղեցիի կազմութեան գոր-
ծին մէջ:

Ուրեմն ոչ միայն մեր ազգային
ժողովրդապետական եկեղեցիի կաղ-
մական զաղափարին, այլ և քրիստո-
նէական Ա. դարի ոգին համապա-
տասխանող իրաւունք մ'է որ կը վե-
րահաստատէ մեր արդի առաքելաշը-
նորհ Հայրապետը, որի յիշատակելի
չատ մը գործերին մէջ ոչ նուազ փայ-
լուն տեղ մը պիտի բռնէ և իր այս
նշանաւոր կոնգրակով եղած կարգա-
դրութիւնը:

Կողմունք մեր քոյրերի հաւա-
սարութեան իրաւունքի այս մէկ վա-
ւերացումն ալ, եթէ ոչ քաղաքական
կեանքի ասպարէզին մէջ որ չունինք
իրեւ Հայ, գէթ մեր ազգային եկե-
ղեցիի կառավարութեան սահմանին
մէջ:

Մ. Գ.

ՀԱՅԵՐ Ի ՌՈՒՍԻԱ

Հայ-թուրքական ընդհարումները, արտասանուած բոլոր գեղեցիկ ճառերին ու խոստումներին հակառակ, վերսկսուած են: Շուշիէն, Գանձակէն, Երեւանէն և այլ տեղերէ և կած լուրերը կը հաստատեն որ թուրքերը ոչ միայն ասպատակային խումբերով կը յարձակին հայ ճանապարհներ վրայ և կը կողոպտեն, կը սպաննեն և կամ գերի կը տանին զանոնք, այլ և զինուած ու ձիաուոր մեծ բազմութեամբ կը յարձակին հայաբնակ գիւղերի վրայ, կը քանդեն գիւղերը և կը կոտորեն բնակիչները: Հայերն ալ բնականապէս յուսահատաբար կը գիմեն ինքնապաշտպանութեան միջոցները երբ կառավարութիւնը թուրքերին հաճելի դառնալու համար անպաշտպան կը թողու: Հայերը և մինչև իսկ երբեմն զիրենք յանցաւոր կը համարի իրենց ինքնապաշտպանութեան համար և պատժի ու տուգանքի կենթարկէ զանոնք:

Արմէնիայի վերջին թուով հրատարակած էինք թէ Լիւթիանի Միաբանութեան անդամներէ 14 ե. կեղեցականներ գերութիւն մը մատուցեցին վեհ. կաթողիկոսին բողոքելու համար յունիս 7/20ի կոնգրակի ինչ ինչ տրամադրութիւններին դէմ որոնք կարծել տուեր էին իրենց թէ եկեղեցական տնտեսութիւնն ամբողջովին պիտի անցնի աշխարհականների ձեռքը և իրենք հոգեւորականներն ամէն իրաւունքներէ զրկուած պիտի մնան: Իրենց այդ բողոքագիրը այնպիսի ոճով մը գրուած էր որ ժողովուրդը յուզուեցաւ, խորհելով թէ անոր ստորագրող 14 եկեղեցականները կողմէն հակառակիլ Հայրապետի սահմանադրական կոնգրակներին և արգելքներ հանել ժողովրդի ընտրողական դարաւոր իրաւունքներին դէմ: Ուստի ժողովուրդը մեծ բազմութեամբ միդինկ մը գումարելով Երեւանի մէջ, 14 հոգիէ բաղկացած պատգամաւորութիւն մը զրկեց է վեհափառին, խնդրելով որ հաստատ մնայ իր տուած կոնգրակը: Վեհափառը ընդհակառակութիւն յայտնեց է Երեւանցիներին որ իրեն միշտ օգնող հանդիսացած են և պատուիրեր է յայտնել հասարակութեան թէ իր տուած կոնգրակն անփոփոխ կը մնայ:

Շուշիէն եկած հեռագրալուրերը կիմացունեն որ թշնամութիւնները վերսկսած լինելով Հայերին և թաթարներին միջեւ, 21 թնդանթներ 2 օր ուժակոծեցին քաղաքը, որ վերջապէս հրդեհի ենթարկուեց: Այնուհետեւ երկու կողմէն հնգական մարդ ներկայացուցիչ ընտրուեցին, տեւական խաղաղութեան մը պայմանները հաստատելու համար:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹՒՐԻՐԻՍԻԱ

Խաբբերդէն հասած լուրերը սըրտաճմիկ են: Ճանապարհի շինութեան համար կը գործածուին հայ մշակներ, որոնք կը հարկադրուին երեք ժամ հեռուէն խոշոր քարեր փոխադրելէ

զատ հական զրուշ ալ տալու: Տուրքերի մէկ մասը տարիի սկզբէն գանձելէ ետք՝ մնացածը երկու ամիս վերջ կը պահանջեն խիստ կերպով: Ցորենի գինը սովորականի կրկնապատկէն եղած է, այսինքն 60 զրուշ:

Ամերիկա գաղթող Հայերն երկրին մէջ կալուած ունենալու իրաւունքէն զրկուելով, իրենց ունեցածը կը բաժնուի այնտեղ մնացող իրենց ժառանգորդներին: Ժառանգորդ չունեցողներ ինչքերը կը գրաւուին կառավարութեան կողմէ:

Գաղթականութեան պատճառով շատ մը երիտասարդներ պակսած լինելով, Հայ հարսեր կամ աղջիկներ թրքանալու հակում կը ցուցնեն: Հարսին մէկը վերջերս Շենթի գիւղէն փերչէն փախչելէ ետքը՝ երբ Ա. ռաշնորդարան կը տարուի, կը պատասխանէ. «Հայր Սուրբ, էրեկս 18 տարեկէ ի վեր Ամերիկա գնաց, զիս երեսի վրայ ձգեց, ինչ ընեմ»:

Չմիռնի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիի բակին մէջ թաղուած վարժապետների շիրիմներին վրայ, Ս. Թարգմանչաց տօնին օրը, պատարագի աւարտումէն յետոյ հոգեհանգստի հանդիսաւոր պաշտօն կատարուեց: Դուրեան Սրբազանի նախագահութեամբ: Կրթական մշակներին համար ինքնաբերաբար արտայայտուած այս յարգանքը խորին ազդեցութիւն գործեց է ամէնին վրայ: Եւսոյ Ս. Մեհրոպեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցեց է հանդէս մը, վարժարանին տնայնութեան առթով:

Նախորդ թուով «Օրմանեանի հրատարական»ի մասին մէջ յիշած էինք նաեւ Կ. Պոլսի մի քանի Հայ խմբագիրների բանտարկուիլը: Այս անգամ մի քանի մանրամասնութիւններ ալ կաւելցնենք: Բանտարկուածներն են, բացի Բիշգալիդի իւր մագրապետ Տ. Բիւզանդ Գէյեանէ և Մանիսի խմբագրապետ Տ. Տիգրան Արփիարեանէ, նաեւ Մանգուշէ օրաթերթի արտօնատէր Տ. Յովհաննէս Չէրիտ Գայսէրեան, Մանգուշէի խմբագրապետ Տ. Քաթիմ (Միսաք Քօչունեան), Սուրիանդուկ օրաթերթի խմբագիր Տ. Ջարմար (Աւետիս կէօզլուրեան) և Արեւելք օրաթերթի տնօրէն Տ. Ջարեհ Եւսուփեան: Ա. Եւսուփեանի «Ղաւաթ Խօսք»ին մէջ հրատարակուած նամակ մը կը յիշէ նաեւ ամերիկեան միսիոնարների հրատարակած Անտաքի կրօնաթերթի տնօրէն Տ. Պապիկեանի ձեռքակալուած լինելը: Ասոնցմէ մի քանի տուններն ալ գիշերանց խուզարկուեցին: Բայց թէ ինչն է եղած ասոնց ձեռքակալութեան պատճառ, յայտնի չէ: Չանազան բաներ կը խօսուին. իբրեւ թէ յեղափոխական Հայ մը արտասահմանէն գնացեց է Կ. Պոլիս և խմբագրատուններն այցելեց է. իբրեւ թէ արտասահմանի յեղափոխական կազմակերպութիւնների հետ հաղորդակցութեան մէջ են եղել: Մինչև իսկ զրոյց եղած է թէ Նէճիպ Մէլիսմէ փաշան տեղեկացեց է որ Սոֆիաի մէջ մահափորձ մը կը նիւթուի եղբի Սուլթանին դէմ և Կ. Պոլսի

հայ խմբագիրները հաղորդակցութեան մէջ են եղել դաւադիրներին հետ և այլ այսպիսի ցնորական կասկածներ որոնք հիւանդ ուղեղները միայն կրնան երեւակայել...

ՏԵՂԱԿԱՆ

Գաղթականութեան զոհ մ'ալ յանձնուեցաւ Մարտէյի հոգին:

Սերաստացի Արամ Պուտազեան անուն 22 տարեկան նոր ամուսնացած երիտասարդ մը, որ իր ընտանիքով մէկտեղ կը գաղթէր Ամերիկա, ճանապարհին կրած զանազան դժուարութիւններէն ու խոչընդոտներէն արդէն յոգնած ու տկարացած, հազիւ հասած էր Մարտէյ և մեռաւ այստեղ: Թաղումը կատարուեցաւ յուլիս 19ի հինգշաբթի օր: Դժբաղդ երիտասարդը կը թողու դեռահաս այրի կին մը և 6-7 ամսական որբ աղայ մը:

Վարժարանների ամառվըին առթով հետզհետէ կը կատարուին մրցանակաբաշխութիւններ, վկայագիր (diplôme) և արտօնագիր (brevet) ստանալու քննութիւններ և բարձրագոյն զանազան վարժարաններ մտնելու մրցումներ: Հետզհետէ պիտի հրատարակենք Մարտէյի բնակ հայ աշակերտների և աշակերտուհիների այս մասին ունեցած յաջողութիւնները երբ իմանանք զանոնք, պաշտօնապէս ծանուցուած տեսնելով ֆրանսերէն թերթերին կամ գաղութական տեղեկագիրներին (palmarès) մէջ:

Ուրախութեամբ կիմանանք որ Հիւսէի աշակերտուհիներէն Օրիորդ Նոյեմի Ս. Թէքեան իւր քննութիւններ տալով յաջողած է բարձրագոյն արտօնագիր (Brevet supérieur) ըստանալու և Օրիորդ Անաստազի Գ. Հէլուբեանցն ալ տարրական արտօնագիր (Brevet élémentaire):

ՀԱՅ-ԹՒՐԻՐԻՍԻԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԹԻՒՆԻ ՄԵՋ

(Շարունակութիւն 38րդ քուէն Եւ վերջ) Վերջին ցիստը՝ մարտի 6/19)ից *

Երկուշաբթի, մարտ 6 (19)ին, ցերեկվայ ժամը 2 1/2ին պալատի սպիտակ դահլիճում կայացաւ Հայ-թուրքական վերջին, այն է փակման նիստը, նախագահութեամբ Փոխարքայ կոմս Վ. օրօնցով: Դաշկօյի:

Այս անգամ եւս դահլիճի վերնատունը լցված էր տիկիներով:

Բանալով նիստը Փոխարքան արտառանց հետեւեալ ճառը.

Փոխարքայ կոմս Վ. Դաշկօյի ճառը

«Ձեր նիստում դուք չօգտիցեցիք մի շարք հարցեր, որոնցից շատերը չեն լուծուի ներկայ օրակէի անյետաձգելի պահանջները: Երբ տունը այրվում է, ժամանակ չէ մտածելու այն մասին, թէ ինչ նիւթից և ինչ պլանով պէտք է շինել նոր անհրկիւղելի տուն: Պէտք է որոշել ո՛ր տեղ է հրդեհի ֆոկուսը և նրա վրա ուղղել շինեցնելու բոլոր միջոցները: Բայց դուք չորո-

* Համաժողովի փակման այս վերջին նստի արձանագրութիւնն ամբողջովին կարտատպենք Մշակէն: ԽՄԲ. ԱՐՄ.

չեցիք այդ ֆոկուսը, թէ եւ մեզանից ամեն մէկին բոլորովին յայտնի են այն պատճառները, որոնք ներկայ օրակէին վառ են պահում հրդեհը: Այն կարգութիւնները պահանջում են մի կողմից անլեզալ զինաւորված կազմա, կերպութիւնները, իսկ միւս կողմից՝ աւագանների հրոսակները, որ յաճախ ղեկավարված են լինում ծածկաբար ազդեցիկ անձանց ձեռքով: Այդպիսի արտայայտութիւններ կառավարութիւնը չէ կարող ըմբռնել և կարգը խանգարողներին հայածելու համար արդէն ձեռք են առնվել և ձեռք կառնվին ամենավճռական միջոցներով: Թաղաւոր Կայսրին հաճոյ է, որ համապատասխան թշնամութիւնը դադարեցնելի և նա պէտք է դադարէ:

Ձեզ եմ դիմում, պարոններ, որ դուք եւս գործ դնէք ձեր ազդեցութիւնը դադարեցնելու համար յարձակութիւններ և թալաններ և հաղորդեցեք ժողովրդին թէ թաղաւոր կամքը և թէ այն խիստ միջոցներով մասին, որոնք պէտք է շարունակվին մինչև չարիքի արմատախիլ լինելը:

Այն գործնական միջոցների թիւի որոնց վերաբերմամբ դուք համաձայնութեան էք եկել, ես մի քանի ընդունելի եմ համարում և դրանք ձեզ կը յայտնվեն: Այժմ ես կը կամենայի կանգ առնել մի կէտի վրա: Ընդհանուր բովանդակութեան հարցի քննութեան ժամանակ, ժողով անդամներից մին, Ա. Ի. Խաթաբ, վր, յիշեց իմ կարծիքը այդ առարկայի մասին: Ես կարծում եմ, որ գրչի հարուածով չէ կարելի ստիպել ժողովրդին յանձնել զէնքը, որ ես կրել է հազարաւոր տարիների ընթացքում: Ձէնքը շատերը պահում են ինքնապաշտպանութեան համար, իսկ զէնք կրելը առաջ է եկել անհրաժեշտութիւնից: Բայց ես կը համաձայնեի ընդհանուր զինաթափութեան օգտի հետ, եթէ ես հաւատացած լի լի լի թէ իրողապէս հնարաւոր է ի կատար ածել այդ միջոցը: Սակայն ես համոզուած եմ, որ միայն խաղաղ մարդիկ կը յանձնեն զէնքը, իսկ զէնքը, որոնք պահում են զէնքը, յանցաւոր նպատակների համար, կը թաղցնեն: Այդ պատճառով ես չեմ ընդունում ընդհանուր զինաթափութեան հարցը. բայց ես պնդում եմ զէնքը բոլոր զինաւորված կազմակերպութիւնների, հասարակութիւնների և զէնքը ի չար գործ գնող մասնաւոր անձանց ձեռքից խլելու անհրաժեշտութեան վրա: Կարծում եմ, որ զհասնէ այն օրը, երբ կովկասեան ազգերը եւս կը հանեն իրանց վրայի զէնքը, իբրեւ աւելորդ բեռն: Այն ժամանակ կը հասնի այն օրը, երբ իսկական քաղաքակրթութիւնը, հիւնուած սիրոյ վրա առ մերձաւորները, յարգանքի վրա առ օրէնքը, կը թափանցէ կովկասի բոլոր տեղերը և կը դառնայ ամենքի, մեծի և փոքրի ժառանգութիւն:

Աւարտելով ճառը եւս խօսքս ներանով, որ ես կարող եմ անկեղծ ձեռ խորհրդակցութիւնից աւելի ընդհանուր միջոցների մշակումը, ես այնպէս

հանդիս հանում եմ նրանից այն
կարգացումը, թե դուք ամենքդ
լուրջ էք խաղաղ համաձայնու-
թյան, յուրեմն ներշնչեցէք այդ ձեռ-
նարկը և ձեր ցեղակիցներին և խաղա-
կալիքը կիրառեցիք»:

Արտասանելով այս ճառը, Փոխարքան
հանգիստ հեռանալով, բայց Նիկիայի վարդա-
պետ Մուրադեան, խօսք խնդրելով, ա-
յլ ասեց:

Ձերդ Պայծառափայլութիւն, այ-
նքա՛ն, մեր համաժողովի փակման
մասին, ես չեմ կարող չը կրկնել մեր
խորին շնորհակալութեան զգաց-
մունքները Ձերդ Պայծառափայլու-
թյան ցոյց տուած վստահութեան և
սիրտ համար:

Կովկասի ազգերը ցասօր միայն
չէին յորդորներ, հրամաններ և
գործիքներ, որ յաճախ իրանք էլ
կիրար տալիս: Նրանք ծանօթ
էին այն ուժեղ գործօնի, եռանդի և
գիւտարարութեան այն աղբիւրի հետ,
որ սեր է կոչվում և որը ստեղծա-
բորում է: Այսուհետեւ, խաղաղու-
թիւնը վերականգնելուց յետոյ, մենք
իմիս ունենք, որ Կովկասի բնակիչնե-
րը կը լսեն հայրական սիրտ ձայնը,
որ այնքան յատուկ է ձեզ և ցայսօր
անձնօթ էր մեզ, և նրանով ոգեւոր-
ւած ու յոր եռանդ ստացած կըսկսեն
փայլած ոյժերով աշխատանքը յօ-
րիս զեղեցիկ Կովկասին:

Փոխարքան պատասխանեց.
«Ես համաձայնեցի զայ Կովկաս և
ինչ փոխարքայ, զեկափարվելով մի
պիտի ասուի Կովկասը և առ բոլոր
նրա ժողովուրդները և ի կատարումն
թաղաւոր կայսրի նախագահութեան
նրին, ես ոչ մի խտրութիւն չեմ գը-
նում երկրի ազգութիւնների մէջ և
զուք ամենքդ, պարոններ, ինչպէս և
այս խորհրդակցութեան չը մասնակ-
ցող ազգութիւնները, հաւասարա-
պէս վայելում էք իմ սէրը: Միակ
թանք, որ ես ձեզանից խնդրում եմ
— զա վստահութիւնն է դէպ ինձ»:

Այս խօսքերից յետոյ Փոխարքան հե-
տագաւ և նախագահական աթոռի վրա
կրից նստեց գեներալ Մալման և ա-
ռարկեց Պ. Պետերսենին կարգաւ Փո-
խարքայի որդեւանները:

ՈՐՈՇՈՒՄՆ

Նորին Կայսերական Մեծօրեան Կով-
կասի Փոխարքայի:

Պատգամաւորների իրաւունքի շարքից ա-
ռանձնակցելով աւելի գործնական մի-
ջոյններ, իրեն համապատասխանողներ
կայսր ժամանակին, Փոխարքան հնա-
րաւոր է գտնում:

1. Հաստատել եզրակացութիւնները
այն մասնագիտով, որ ընտրված էր կա-
նոնաւորելու քօչը այս տարի և ապահո-
վելու ազգաբնակչութեան համար ցան-
քային աշխատութիւններով զբաղվելու
հարաւորութիւնը: 2) Հաստատել Փո-
խարքայի վարչութեան կից հայերի և
աւստրիացի խաղաղաբան համար առան-
ձին խորհրդակցութիւն երկու ազգերի
խորհրդակցութիւն: 3) Կազմել նահանգապետ-
ներին և գաւառապետներին կից նոյն
խաղաղաբար մասնագիտովներ
նպատակով, որ տեղական իշխանու-
թիւնները կարողանան գիմել նրանց կա-
նոնաւորութիւնները խորհրդով հայ-թուր-
ական յարաբերութիւնների բոլոր խն-
դիրները համար. գաւառական մասնա-
կիցները պէտք է, գաւառի գլխավորը

չըլնիս, ամեն կերպ աշակցեն ամենքի
համար այնքան ցանկալի խաղաղութեան
ամրացման:

Անկախ դրանից, Փոխարքան անմիջա-
կան կարգադրութիւն կանէ, որ վարչու-
թիւնը ամենապակաս միջոցներ ձեռք
առնէ թէ անկարգութիւնների առաջն
առնելու և թէ նրանց զսպելու համար,
խստիւ պատժելով յանցաւորներին, ինչ
պէս և ապահովանելու ժողովրդի հա-
մար հաղորդակցութեան ճանապարհները
և խաղաղ աշխատութիւնները, վերա-
դարձնելով բնակիչներին աւերված գիւ-
ղերը, եթէ նրանք այդ ցանկանում են:
Այն անձինք, որոնք զէնք ունեն յանցա-
ւոր նպատակների համար, կը զինւթափ
վեն: Այն գիւղերը, որոնց բնակիչները
յանցաւոր կը գտնվեն խռովութեան մէջ,
կենթարկվեն վարչական պատժի: Անց
եալ աւերումներից գոյացած վնասները
պէտք է որոշվեն մի առանձին մասնագի-
տովի ձեռքով ժողովրդի ընտրեալների
մասնակցութեան և հատուցանվեն այն
կարգով, որը կառավարութիւնը կը գոր-
ծադրէ Ռուսաստանի կենտրոնական նա-
հանգներում եղած նոյնպիսի աւերման
դէպքերի վերաբերմամբ: Թեթեւութիւն
ներ կը դրվեն հարկերի հաւաքման մա-
սին աւերումների եթեպէս եղած տե-
ղերի ազգաբնակչութեան համար օրէնքի
սահմանած կարգով: Շինական հասարա-
կութիւնների յայտնների դասաւորու-
թիւնները, հողեր յասակացնելու ապահով
տեղեւորում, հողաբաժնիների կամաւոր
փոխանակութեամբ, կը կատարվեն, ժո-
ղովրդի միջնորդութեան համաձայն, հը-
նարաւորութեան չափով: Ինչ վերաբե-
րում է նահանգական և գաւառական
վարչութեան և ոստիկանութեան վերա-
կազմման, Փոխարքան ինքն իր հոգացո-
ղութեան առարկայ է շինել այդ հարցը
և նրան վճռելիս ուշադրութեան կառնը-
վեն խորհրդակցութեան իրաւունքը, իսկ
վարչութեան և ոստիկանութեան լաւա-
գոյն կազմը ապահովանելու համար ար-
դէն միջոցներ են ձեռք առնվում և ձեռք
կառնվեն անշեղ կերպով: Նոյնպէս հարց
կը յարուցանվի և ազգաբնակչութեան հա-
մար ապահովանելու արագ արդարադա-
տութիւնը, խորհրդակցութեանց ցոյց
տուած հիմունքներով:

Խորհրդակցութեան ընդգծած հարցե-
րը լուսաւորական միջոցների մասին,
ինչպէս և մուսուլմաններին իրաւունքնե-
րի կողմից ուրիշ ազգութիւնների հետ
հաւասարեցնելու մասին, արդէն մշակ-
վում են Կենտրոնական Կառավարու-
թեան կողմից և, պէտք է կարծել, կը
լուծվեն խորհրդակցութեան ցանկացած
մտքով: Իսկ Փոխարքան ձեռք կառնէ ի-
րանից կախված միջոցների գործիտու-
թիւնը տարածելու ժողովրդի մէջ և
զարգացական գործը հարկաւոր բարձրու-
թեան վրա դնելու: Դրա հետ միասին
անմիջապէս կը ձեռնարկվի գոյութիւն
ունեցող օրէնսդրութիւնների և վարչա-
կան կարգադրութիւնների լուսաբանու-
թեան, որոնք ճնշում են մուսուլմաննե-
րին, որպէս զի այն բոլորը, ինչ որ այդ
կողմից կախված է Փոխարքայի իշխանու-
թիւնից, կարելի լինի հարթել անմիջա-
պէս, իսկ նրա իշխանութեամբ ոչ լուծ-
վելի հարցերը կարելի լինի արժարձել
սահմանված կարգով: Առաջին տեղը
պէտք է դրվի ուսուցչական սեմինարիա-
յի բացումը մուսուլմանների համար ա-
ւելի յարմար տեղում, քան Գորի քա-
ղաքն է: Վերջապէս, անյապաղ պէտք է
կազմվի Փոխարքայի վարչութեան կից
խորհրդակցութիւն, բնեւեւ համար ընդ-
հանուր հարցը թէ ինչ միջոցներ են
պէտք աշակցելու, որ քօչողները անցնեն
նստակեաց կեանքին:

Փոխարքայի այս որոշումները կար-
գաւորեց յետոյ նախագահ Մալման յայտ-
նեց, որ համապատասխան աւարտեց իր պա-

րապետները և այժմ նա խորապէս
համոզում է պատգամաւորներին, վերա-
դառնալով իրանց տեղերը, տարածել խա-
ղաղութեան գաղափարները: Ապա շնոր-
հակալութիւն յայտնեց պատգամաւոր-
ներին իրանց կրած նեղութեան համար
և յայտնելով, որ Փոխարքային կից կա-
յանալիք խորհրդակցութիւնը կարող է
հէնց այժմ սկսել իր պարապմունքները,
եթէ ընտրվեն ժողովրդի ներկայացու-
ցիչները, յայտարարեց համապատասխան
փակված:

Հաջիւլ Խարաֆիլ-բէկ ոտքի կանգնե-
լով՝ առաջարկում է հաշտութեան կըն-
քումը մի բարի գործով յաւերժացնելու
համար հիմնել Թիֆլիսում համալսարան
կամ բարձր մասնագիտական դպրոց և
յատկացնել նրան Վօրօնցով-Ղաչկովի ա-
նունը. ի փոխարէն այն հայրական և վեհ
հոգածութեան, որ Փոխարքան ցոյց
տուեց երկու ազգութիւնները հաշտե-
ցնելու և խաղաղեցնելու գործում: Նա,
Հաջիւլ, յայտնում է, որ մուսուլման-
ները ամենայն ուրախութեամբ արձա-
գանք կը տան այն կոչին և համոզված
է, որ նոյնը կանեն և հայերը և երկու
ազգերն էլ կը շտապեն հանդանակու-
թիւն բանալ ֆօնդի համար:

Հայերը պատասխանում են երկար և
բուռն ծափահարութիւններով. Ծափա-
հարում են նաեւ թուրքերը և վերնա
տան տիկիները:

Գեներալ Մալման քննարկ ֓ոխար-
քայի մօտ և վերադառնալով, յայտնում
է, որ կոմս Վօրօնցով-Ղաչկովը շնորհա-
կալութիւն է յայտնում և համակրու-
թեամբ ընդունելով Թիֆլիսում բարձր
ուսումնարան հիմնելու առաջարկը, թոյ-
լատրում է բանալ հանգանակութիւն
(երկարատեւ և բուռն ծափահարու-
թիւններ):

Հայ-թուրքական համագումարը, վեր-
ջացնելով իր աշխատութիւնները՝ փակ-
վեց:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք
հետեւեալները.

Շիրակի գրական և ընկերական
ամսաթերթի Բ տարիի 1 թիւը օրի
բովանդակութիւնն է

Գանկի մը չուրջը. Ա. Արտիսար
Խան. — Արիւնի փոխադրեւ. Տիրան
Քէլեկեան. — Կուռի երթ. Գանկի
Վարդան. — Հայրենագիտութեան
կարիքը. Միք. Նաթանեան. — Հողվր-
տիքը. Հրազդան. Միջազգային. ***.
— Ամսեակը. Ա. Ա.:

«Շիրակի» հիմնադիր-տնօրէննե-
րը, Տիրաներ Վահան Թէքէեան և
Միքայէլ Կիւրճեան, «Շիրակի» խմբ.
բազմութիւնը յանձնած են հանրա-
ծանօթ հրապարակագիր Տ. Արփիար
Արփիարեանին: «Շիրակ»ը Ալեքսան-
դրեանի փոխադրուած է Գահրէ և
Իր Բ. տարեշրջանը կը սկսի 1906
յուլիսէն: Տարեկան բաժանորդա-
գիրն է 12 ֆրանկ և վեցամսեայն 6
ֆրանկ: Նոր հասցէն է

Rédaction de la revue CHIRAG.
Boite postale No. 37
Caire (Egypte)

Les Trouvères Arméniens. Tra-
duction française avec une introduc-
tion par Archag Tchobanian. 2e É-
dition. Paris. 1906. Société de Mer-
cure de France. Rue de Condé, No.
26. Prix 3 fr. 50. (Տիրար Ա. Չօպան-
եան ժամանակէ մ'ի վեր գովելի ե.

աւանդով մը կը շարունակէ Եւրոպա-
ցիներին ծանօթացունել Հայաստանի
պատմութիւնը, հայ կեանքը և հայ
գրականութիւնը: Ֆրանսերէն լեզ-
ւով հրատարակուած իր 6րդ երկա-
սիրութիւնն է այս որ հին ու նոր ան-
ւանի աշուղների երգերէն հատընտիր-
ներ կը պարունակէ: Գրքին սկիզբը
ներածութիւն մը գրած է Տիրար Չօ-
պանեան, հայ աշուղների երգերին
վրայ ընդհանուր ուսումնասիրութիւն
մ'ընելով և յետոյ ալ իւրաքանչիւր
աշուղի վրայ առանձին առանձին կեն-
սագրական տեղեկութիւններ տուած
է: Վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար հօ-
գացած է այս գրքի հրատարակու-
թեան ծախքը, գնահատելով անոր
արժանիքը:)

ՎՐԻՊԱԿ

Նախորդ թուի Ա. երեսը հրատա-
րակուած «Մի քանի դիտողութիւն-
ներ» յօդուածի Ա. սիւնակին տակ
դրուած ծանօթութեան մէջ «մենք
ստորագրած ենք»ը պէտք է լինի
«մենք ստորագրած ենք»: Նոյն յօդ-
ուածի Գ. սիւնակի 46րդ տողին մէջ
«նոյնմբեր»ը պէտք է լինի «հոկտեմ-
բեր»:

ՌՈՒՍ ԳՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒՄ

Մենք արդէն հրատարակած էինք
թէ Ռուսիա զրկուած Ուսմանների
մէկ մասը փոստը մեզ վերադարձու-
ցած է, վրան կնքուած refusé par la
censure (Գրաքննութեան մերժե-
լած): Բարիկը Le Courrier Européen
շաբաթաթերթի յուլիս 20ի թուին
մէջ կը կարդանք որ նոյնը պատահած
է և այդ թերթի. բայց զարմանալին
այն է որ ոչ միայն խմբագրութիւննե-
րին և կուսակցական ակումբներին,
այլ և Պետական Տուժար գրադարա-
նին զրկուած օրինակն ալ գրաքննու-
թեան մերժուելով վերադարձուել է
Բարիկը: Այդ առթիւ, երեսփոխան
Բրօֆ. Մաքսիմ Քովալէվսքիի հրա-
տարակած «Սգրանա» առաւ լրագրին
մէջ իրաւացի դիտողութիւն եղած էր
որ միթէ՞ Գրաքննութիւնը Տուժար
աւելի բարձր իշխանութիւն մ'է որ
անոր կարգիլէ ուղած թերթն ստա-
նալ:

Աւելորդ է ըսել թէ այժմ Տուժար
լուծուելէն յետոյ՝ գրաքննութիւնը
չատ աւելի խիստ դարձած է. շատ մը
լրագիրներ հետզհետէ կը խափան-
ուին, շատ մը խմբագիրներ բանտե-
րը կը նետուին:

ՌՈՒՍԻԱ

Յարը հրամանագրով մը լուծեց
Պետական Տուժան, պատճառ ցոյց
տալով որ երեսփոխանները, փոխա-
նակ իրենց օրէնսդրական գործով ըզ-
բաղելու, իրենց իրաւասութեան սահ-
մանէն դուրս կենն հարցաքննու-
թիւններ բանալով տեղական իշ-
խանութիւնների կատարած գործե-
րին վրայ, յայտարարութեամբ մը

ժողովրդին ուղղակի կոչում ընելով
ևայլն: Խոստացուած է նորընտիր
Տումա մը գումարի 1907 մարտ 5ին:
Երեսփոխանական ժողովի այս լու.
ծում շատ պէշ տպաւորութիւն ունե-
ցաւ, ոչ միայն Ռուսիա, այլ և ամէն
տեղ. բացի մի քանի լրագիրնե-
րէ: զլիւսաւորապէս գերմանական,
ամէն երկրի լրագրութիւնը խափ-
կը քննադատէ Յարի այս վարմունքը,
որ ոմանք Գերմանիայի վիճակը կայս-
րի թելադրութեան արդիւնք կը
համարին:

Երեսփոխաններէն մի մաս Ֆին.
լանտիանի վիպորկ քաղաքն երթալով
ժողով մ'ունեցան հոն Մուրոմցեվի
նախագահութեամբ և ռուս ժողովր-
դին ուղղուած յայտարարութիւն մը
հանեցին որով կը յորդորեն դիմադ-
րել բռնապետական կառավարու-
թեան, ոչ տուրք վճարել և ոչ ալ
զինուորագործիլ:

Չորն ըլլանեց նախարարապետ
Կոլէմիքինի հրամարականը և ներքին
գործերի նախարար Սիպիերին իր
այդ պաշտօն պահելով և միանգամայն
նախարարապետ նշանակուելով՝ նոր
նախարարութիւն մը կազմուեցաւ:

Խոստութիւններն և միանգամայն
խոստութիւններն սկսած են սաստ-
կանալ:

— Նախիւ արդիւնաբերութեան
գործադրութիւն հետզհետէ կրնար ձա-
կ ուի Ռուսիայի մէջ: Գործաւարները կը
մերժեն գործաւորներէ պահանջներ
մեծ մասը: Պիպիւլյայտի նախիւ գոր-
ծարանի կառավարիչը սպաննուե-
ցաւ:

— Նիժնի Նովորոտի մէջ տօնա-
վաճառին տեղը հրդեհ մը ծագեր է
յուլիս 16ին: Շուտով մը տարածուեր
և 7 մամ տեւեր է: 275 տուն, շատ մը
մթերանոցներ և հայոց եկեղեցին
հրդեհին զոհ գնացեր են:

— Թիֆլիսէն եկած հեռագիրը մը
կիմաց ընէ որ Թաթարները Գալա-
հագ գիւղին վրայ յարձակեր և հիմ-
նայտակ քանդեր են: 30 հոգի ըս-
պաննուած է:

ԹԻԻՐԲԻԱԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սփրիկեան Տրիպուսէն կիմացունեն
որ գերմանահպատակ Ֆիշէր յուլիս
9ին մեկնել է անկէ մինչեւ 2-րդ լիճն
երթալու համար որ ֆրանսական ազ-
գեցութեան շրջանակին մէջ կը զըտ-
նուի: Իր այդ մեկնումի հետ մէկտեղ
սկսած են յատկապէս զանազան լու-
րեր պարտել թէ Թիւրքիա կուզէ
զրաւումներ ընել Սահարայի կողմերը:

— Դուռը ծանուցագիր մը զրկեց
գերմաններին որով կիմացունէ թէ
մաքսային տուրքերի % ին 3 յաւե-
լումին համար տէրութիւններէ ա-
ռաջարկած բոլոր պայմանները կըն-
դունին: Նաեւ կը համաձայնի Հանրա-
յին պարտքի վարչութեան յանձնել
մաքսատուրքերի յաւելումն գոյա-
ցած հասոյթը, որի % ին 75ը Օս-
մանեան Պանքային պիտի տրուի:
Մականդանիայի նախահաշուի (պիւտժէ)
պակասորդը լրացունելու համար:

— Սալոնիկէն կը հաղորդեն թէ
Մանասղըրի բանտին մէջ գտնուող
թիւրք բանտարկեալները յարձակեր
են յոյն բանտարկեալներին վրայ և
սպաններ են անոնցմէ 15ը: Կռուին
մէջ 25 հոգի վերաւորուեր են:

ԿՐԷՏԷ

Կը հաւաստեն թէ Կրէտէի պաշտ-
պան չորս տէրութիւնները (Ֆրանսա,
Անգլիա, Իտալիա և Ռուսիա) հաճե-
ր են եղել որ յոյն սպանների հրա-
մատարութեան տակ ոստիկան-զին-
ւորութիւն (մանտարմըրի) մը կազ-
մուի Կրէտացիներէ որ միջազգային
գորագուեցրին տեղը բռնէ գրէթէ
բոլորովին: Ատէ զատ, Կրէտի թէ
պաշտպան տէրութիւններէն երեքը
համաձայնեցին որ Կրէտէի համար
յոյն կառավարիչ մը նշանակուի փո-
խանակ բարձր պատուիրակ (haut
commissaire) Երկրորդ իշխանին որ
մտադիր կերեւի իր պատուիրակու-
թեան պաշտօնէն հրամարելու:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն եկած հեռագիրներին
նայելով, այս վերջին շաբաթներ Շա-
հը մի քանի անգամ կաթուածի թե-
թիւ հարուածներ ունեցաւ: Իր վի-
ճակը ծանր մտաւանջութիւններ կը
պատճառէ: Կը ջանան զինք համոզել
որ խնամակալութեան խորհուրդը մը
կազմէ որին նախագահէ գահաժա-
ռանգ իշխանը և այլ հետեւի ինք Եւ-
րոպա երթալ հանգստանալու համար:

— Թէհրանէն կը հաղորդեն թէ
յուլիս 1/14ին մեթրէսէի ուսանողնե-
րը գործերին հետ ընդհարում ունե-
նալով տղատեր են իրենց բանտարկ
ուած ուսուցիչը: Ուսանողներէն 12
և գործերէն 2 հոգի սպաննուած են:
Պարսիկ հոգեւորականները մեծ մըզ
կիթին մէջ ժողով գումարելով, որո-
շեր են պահանջել բարեփոխումնե-
րի գործադրութիւնը: Թէհրան մեծ
յուզման մէջ է և գործերը գրաւած
են մայրաքաղաքին զլիւսաւոր կեդրո-
նատեղերը:

Յուլիս 5/18ին հեռագիր մ'ալ կը
սէ թէ յուզումը կը շարունակուի:
Կրօնաւորներն իրենց հետեւողների
հետ թափօր մը կազմելով փողոցները
շրջեցան, իրենց առջեւէն տանելով
սպաննուած սէյտի մը արինաներկ
չապիկը: Չորքեր ուզեցին արգիւել
թափօրը, որով սաստիկ կռիւ մը ծա-
գեցաւ: Մօլլաններն սկսան մզկիթի
պատերի վրայէն քարեր և աղիւններ
նետել գործերին վրայ, որոնք հրա-
ցանաձգութեամբ պատասխանեցին:
10էն աւելի մարդեր սպաննուեցան:
Աթաբէկը և նախարարները կաշիւա-
տին հաշտութիւն մը գոյացունելու Շա-
հի եղբայրն ու թագաժառանգ իշխա-
նըն ալ կը միջնորդեն: Երբ Դուլայի
և Զազլիին մէջ իմացուեցաւ թէ սէ-
յիդ մը սպաննուեր է Թէհրանի մէջ,
այնտեղ ալ գրգռութիւն ինկաւ: Կը-
րօնաւորները յարաբերութեան մէջ
են ֆէրպէլաի շիաների կրօնապետին
հետ:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիական կառավարութիւնն ու-
ղեւով տէրութիւններին իրենց սպա-
ռազինումներ պահեցունել և շարժ-
ման յառաջընթաց լինել, որոշեր է
20,000 հոգի պահեցունել իր զօրա-
բանակէ:

— Ուեքսանդիաէն կը հաղորդեն
«Տէյլի Մէյլ»-ին թէ Երպաստի մէջ
երեւան եկած համալսմական գըրգ-
ռութեան պատճառով հրաման ղըր
կուած է Մալդա և Ճիպրալդար որ
այդ տեղերի զօրքերը պատրաստ
գտնուին անմիջապէս Երպաստ եր-
թալու երբ հրաման ստանան:

— Անցեալ 12 ամիսներին մէջ 880
հազար հոգի գաղթած է Ամերիկայի
Միացեալ-Նահանգները ծովի ճանա-
պարհով: Այդ ահագին թուի երրորդ
մասը կը կազմեն իտալացիները: ա-
սոնց մօտիկ թիւ մը կը կազմեն զա-
նազան երկրորդներ եկած Հրեայիները:
Հիմա ամէնէն շատ Հրեայ գտնուած
քաղաքը Նիւ Եորքն է: Իրենց թիւը
մէկ միլիոնի կը հասնի Մեծագոյն Նիւ
Եորքի մէջ:

— Յոյներին ղէմ սաստիկ հակա-
ռակութեան ցոյցեր կը լինին Պուլկա-
րիայի զանազան քաղաքներին մէջ:

— Ռումանական կառավարութիւ-
նը հրամանագիր մը հանեց որով կար-
գիլէ Յունաստանէն ամէն ապրանքնե-
րի ներածութիւնը և կալուածական
կրկնապատիկ տուրքի ու բաթանթի
եռապատիկ տուրքի կենթարկէ հիւ-
լենահպատակները:

ԳԱՀԻՐԷԻ

ԱՂԶԳԱՆՏ ԶԱՄԾԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Գիշերօթիկ և Յերկեայ
ՏՅՈՒՆՈՐ Օր Սօֆի Մանիսայեան
Պուլկար Ապպա, Աճմու պէյ Սապրի
չէնքին սէջ, պարսկազգի և խիստ օգա-
ւէտ դիրքով:

Հաստատութեան մէջ կաւանդ-
ուին հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն
և արաբերէն լեզուներ: Ազգային, բը-
նական և ընդհանուր պատմութիւն,
կրօնագիտութիւն և առսնին տնտե-
սութիւն ևայլն, մասնաւոր օտարազ-
գի ուսուցչութիւններով՝ ֆրանսերէնի,
արաբերէնի և անգլիերէնի համար:

Դասնակ, պար և մարմնամարզ:
Երթեւեկութեան համար մասնա-
ւոր կառք:

Կատարեալ հոգածութիւն ուսա-
նողաց ֆիզիքական, բարոյական և
մտաւորական զարգացման:

Մանրամասնութեան համար դի-
մել տեսչութեանս:

Չափաւոր ամսաթոշակով:

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ «ՍԱՓՐԻՉ»
Գրական, իմօր-սատիրական ամսա-
թերթի IIIրդ համարը եւ ուղարկուեց
բաժնորդներին:

Յովանդակոնքիւն
1) Մի անկեղծ խոստովանութիւն

«Սափրիչ» ընթերցողներին: 2) Կով-
կաս — աշխարհագրական մի նոր հայ-
եացք: 3) Մետրոպօլիտ Անտօնի
գասախօսութիւնը: 4) Մեր նոր մար-
գարէն: 5) Սոկրատ փիլիսոփան Ռու-
սիայում: 6) Մարիա Սպերիդոնովա:
7) Նրանք են... (Խորհրդաւոր դի-
շեր): 8) Ժամանակակից օկոլոգիկա-
նաչիրատէի կազմած արձանագրու-
թիւնները (պրօտօկոլներ): 9) Սոխ-
բոյսերի վատ ազդեցութիւնը կովկա-
սում: 10) Ծիտիկ: 11) Լուրեր, հե-
ռագիրներ և յայտարարութիւններ:

ՆԿԱՐՆԵՐ

1) Շէյխանի քրքիլը (ապօթէոս):
2) Կիսասափրած գաղանակներ: 3)
Պետական Դումայում (2 պատկեր):
4) Երկու կրակի մէջ, — բայց, ձա-
խը դեռահաս է ու չքնաղ: 5) Ժամա-
նակակից ենիշերներ: 6) Մարիա
Սպերիդոնովան բանդում: 7) Վերջը,
8) Կովկասեան տէնօր: 9) Սուլօրի-
— Հայկական խնդրով զբաղուելիս:
10) Կովկասեան նորագոյն բոյսերից:
11) Բիւրօկրատը մանիֆէստացիան ե-
րից տուն վերադառնալիս: 12) Ար-
գաւաղատութեան դուռ:

Երկրորդ պրէմիայով «Սափրիչ»
տարեկան բաժանորդագրին է Ռու-
սիայում 2 ռուբ. արտասահման, Սի-
բիրի, Մանչուրիայի և Անգլիայի
եւ երկրի և այլ հեռաւոր երկրնե-
րի բաժանորդները վճարում են 2 ռ.
50 կոպէկ, իսկ առանձին համարը 15
կոպէկ:

Բաժանորդագրութիւնը շարունակուում
է ինչպէս Ս. Ս. Վեշ. ԶԱՅԻՆԻ մեծադիր եւ գրա-
նաւոր պատկերը մամուլի տակ է, որ
«Սափրիչ» 4րդ համարի հետ միա-
սին, իբրեւ 1 պրէմիա, կուղարկուի
մեր բաժանորդներին. իսկ ծախս
կարծէ մէկ ռուբլի: Արտասահմանի
այլ հեռաւոր երկրներէ համար՝ տ-
մեն մի օրինակը արժէ 1 ռուբլի
կոպէկ:

SETH. J. MESROVP. History
of the Armenians in India (From the
earliest times of the present day).
5 fr.

ՄԻՋՐԱՆ Կ. ՓՕՓՐԱԶՄԵԱՆ
Գործարանատ. Եկիպտական եւ քիմի-
քական գերբնոյի սիկապոլիտի եւ կո-
րուած ծխախոտի
ՆԱԵԻ ՆԵՐԱՄՈՂ
Թիւրքական բնոյի ծխախոտի
տեղեկներ:

Téléphon 5116 Madison Sq.
Հասցէ՝ M. G. Toprehanian
334 Fourth Ave.
(E.U. d'Amérique) New York

ՏԵՐԵՆ-ԻՄՐԱԳԻՐ
Գ. ԳՈՐԾՈՒԳԱԼՆԵԱՆ
ԲԱՐՍԵԼ
Հայերէն ապագայ Գ. Գործարանատ.
Le Gérant: François CARRIERE
Marseille. — Imprimerie du Midi